

BEZINNING

De krijgsmacht anno 2002 bestaat uit een bonte verzameling van krijgsmachtdelen en 'paarse' organisatie-elementen, zoals de Militaire Inlichtingen Dienst en het Defensie Interservice Commando. Mede door de recente uitzendingen groeit, ook op de werkvloer, het besef dat samenwerking een 'must' is, dat 'joint' geen modewoord is, maar – net als internationale samenwerking – de weg naar de toekomst. Reeds nu al is geen krijgsmachtdeel nog in staat de planning en uitvoering, het 'product te velde', de logistieke ondersteuning en de bredere commandovoering alléén te verzorgen. Het gaat – vandaag en morgen – om een combinatie van kwaliteit en effectiviteit. Als het gaat om 'joint' is er sprake van kansen en mogelijkheden. Tegelijkertijd moet oog bestaan voor beperkingen en risico's. In dit opzicht speelt natuurlijk historische erflast een rol. Eén van de beperkingen is, dat wat er groeide ook een plaats kreeg tussen de oren. De krijgsmacht van nu kwam niet zomaar uit de lucht vallen. De huidige structuur is het resultaat van vele jaren groei, soms van misgroei, soms van inkrimping en van immer voortdurende reorganisaties. In tegenstelling tot wat sommige veranderaars in het verleden met grote stelligheid poneerden, kan de cultuur van een organisatie niet in één handomdraai worden gewijzigd. Een dergelijke omslag vraagt tijd. Zakelijke, vooral operationele argumenten en gezond verstand dienen bij de verdere toekomstige ordening centraal te worden gesteld. Tegelijkertijd mag het kind niet met het badwater worden weggegooid. Een erfenis omvat ook vaak kostbare elementen. Traditie speelt een

wezenlijke rol als het gaat om samenhang, eigenheid en herkenbaarheid. Samenvoeging lijkt vaak een aantrekkelijke optie. Toch zal steeds moeten worden gezien of overeenkomsten en gelijkvormigheid voor wat betreft product voldoende zijn om bestaande verschillen te overbruggen. Overbodige muren moeten worden geslecht; bij dragende muren is – zoals al eerder gesteld – voorzichtigheid gepast. Sommige reken- en tekenmeesters vergeten soms dat organisaties méér zijn dan een schema van bouwstenen en gezagslijnen in een hiërarchische ordening. Het zijn steeds mensen die een organisatie inhoud en vorm geven; het zijn mensen die een organisatie laten functioneren en het zijn mensen die in en door hun werk – als het goed is – hun arbeid als nuttig en zinvol ervaren. De krijgsmacht heeft overigens aangetoond de genoemde gezamenlijke inspanning in internationaal verband te kunnen leveren. Overigens moet niet vergeten worden dat samenwerking onder operationele omstandigheden makkelijker tot stand komt dan in het dagelijks functioneren. Een gezamenlijk doel en gedeelde risico's willen helpen. In de vredessituatie spelen andere factoren een rol. Papier blijkt dan geduldig, bureaucratie gooit zand in de machine, geld speelt dan een belangrijke rol en het eigen belang brengt mensen tot creatieve verdragingsacties. Herbezinning dus, maar met een open oog voor al die facetten die zich niet of moeilijk laten kwantificeren.

Deze bezinning vindt niet in een vacuüm plaats. Toekomstige taken, structuur en werkwijze vinden hun fundament ook in de bredere internationale inkadering. De Nederlandse krijgsmacht is binnen de NAVO – en binnen enkele jaren wellicht ook binnen de EU – vast verankerd. Ook daar heeft zich in de laatste jaren van alles ontwikkeld. Het NAVO-bondgenootschap staat voor belangrijke beslissingen over toekomstige uitbreiding en haar relatie met Rusland. De gebeurtenissen van 11 september vorig jaar werken ook in de Alliantie door. Zonder precedent werd – om solidariteit te bewijzen – art. 5 van het Verdrag van Washington geactiveerd. Dit artikel, de collectieve verdedigingsclausule, vormt het hart van de Alliantie. Opmerkelijk genoeg was de reden niet een conventionele aanval, maar een andersoortige bedreiging van de nationale veiligheid van de Verenigde Staten. Als deze activering slechts lippendienst en symboliek blijkt, dreigt het bondgenootschap als organisatie schade op te lopen. Zij verwordt daarmee tot een soort consultatieorgaan. In dit kader verdient met name de positie ten opzichte

van de Europese Unie aandacht. Ook hier staan – zeker als het gaat om samenwerking op het gebied van veiligheid – belangrijke besluiten te wachten. De *Capabilities Commitment Conference* op 20 november 2000 in Brussel zette een belangrijke stap in de richting van een Europese interventiemacht. Wat is er nu, één jaar later, van de mooie woorden waarheid geworden? Heeft de EU, hebben de lidstaten de daad bij het woord gevoegd? Overigens er zijn méér *headline goals*: een politiemacht van vijfduizend man, tweehonderd magistraten om de politie bij te staan, deskundigen om het burgerlijk bestuur bij te staan en tweeduizend medewerkers op het gebied van civiele bescherming. Interessant is, dat de discussies over de 'back-fill-problematiek' (het opvullen van gaten die bij vredesmissies of elders vallen door de *redeployment* van Amerikaanse eenheden ter bestrijding van het terrorisme) nadrukkelijk binnen de Europese Unie werden gevoerd. De NAVO zou hierin toch eerder leidinggevend mogen worden verwacht. Deze twee elkaar rakende dimensies van veiligheid, de transatlantische en de Europese, zijn niet twee zijden van dezelfde munt. Het kunnen complementaire grootheden zijn, indien en voor zover er praktische oplossingen gevonden worden om de Europese dimensie maximaal te stoelen op hetgeen er binnen de NAVO aan structuur, strategie en operationele concepten is ontwikkeld. Het kunnen ook probleemgebieden worden als de dimensies verschil boven overeenkomst stellen. In dat geval gaat het niet alleen om kapitaalverlies door het verloren laten gaan van grote investeringen in gedeelde infrastructuur, commandovoeringsfaciliteiten, eenheid van opvatting en het effect van gezamenlijk opleiden en oefenen. Erger nog, er ontstaat een situatie van het wiel opnieuw uitvinden, van duplicatie of mogelijk zelfs van een scheiding der geesten. Ook hier lijkt bezinning op zijn plaats.

Deze bezinning omvat nadrukkelijk de bredere internationale omgeving. Waar gaat de wereld heen? Waar liggen, voor staten en bondgenootschappen, dreigingen en risico's? Optimisten over de toekomst zijn vooral te vinden bij de voorstanders van vrije handel en marktwerking. Realisten en pessimisten voorzien grote problemen. Robert D. Kaplan is van mening dat *'scarcity, crime, overpopulation, tribalism, and disease are rapidly destroying the social fabric of our planet'*. Hij vertolkt daarmee het pessimistisch perspectief. Er zijn op dit moment nog weinig landen die met de klassieke veiligheidsdreiging in de vorm van een vijandige buur worden

geconfronteerd. Wereldwijd gezien bestaan er daarnaast vier latente bronnen voor destabilisatie: vraagstukken rond bepaalde bevolkingsgroepen die het grondgebied van meerdere staten raken, zoals bijvoorbeeld de Koerden; dan de worsteling met koloniale grenzen die steeds minder recht lijken te doen aan de werkelijkheid zoals die door bevolkingen of groepen wordt ervaren, bijvoorbeeld in Afrika en vervolgens de mate waarin regeringen nog gezag kunnen uitoefenen gegeven demografische ontwikkelingen, veranderingen in klimaat en milieu, de beschikbaarheid van water, voedsel en ruimte en ideologische confrontaties. Denk hierbij aan landen als India, Pakistan, China, Indonesië, Ivoorkust, Sierra Leone en Bangladesh. Ten slotte vormen ook terrorisme en georganiseerde misdaad een bedreiging. Zij zijn evenzeer een mogelijk bron van destabilisatie.

Dit alles dwingt tot een herbezinning op het brede begrip veiligheid en de mogelijke rol en inrichting van de strijdkrachten. Elk land zal hierbij eigen afwegingen moeten maken. Duidelijk is echter wel dat het grensoverschrijdend karakter van de genoemde risico's dwingt tot bondgenootschappelijk en breder internationaal overleg. Onze krijgsmacht dient zich niet alleen van deze complexiteit bewust te zijn, maar doet er goed aan aan deze bezinning bij te dragen. De Militaire Spectator biedt hiervoor graag ruimte.

¹ Trends, editoriaal jrg 167 (1998) (9), blz. 448.

² 'The Coming Anarchy'. Zie JASON, jrg 1994, nr. 5, blz. 11-15.